

Pr. asist. drd. Constantin I. Oancea

**RUGĂCIUNEA „TATĂL NOSTRU“
ÎN INTERPRETAREA SFÂNTULUI
IOAN GURĂ DE AUR ÎN OPERA SA,
OMILII LA MATEI**

În lucrarea sa, *Omilii la Matei*, Sfântul Ioan Gură de Aur oferă „o măreață învățătură de morală și de virtute“, precum și principii după care se poate orienta creștinul în realizarea binelui și evitarea răului. Dezvoltă, așadar, toate învățăturile cuprinse în Evanghelie care au drept obiectiv convertirea păcătosului și mântuirea lui.¹ Ajungând la capitolul în care se relatează rugăciunea „Tatăl nostru“, autorul Omiliilor descoperă un bogat înțeles al cuvintelor.

Astfel, în apelativul „Tată“, adresat lui Dumnezeu, află mulțimea binefacierilor divine: „Iertarea păcatelor, ridicarea pedepsei, dreptatea, sfințenia, răscumpărarea, înfierea, moștenirea, însușirea de frate cu Unul-Născut, dăruirea Duhului“.² Numai prin obținerea acestor daruri se face omul vrednic de a-L numi Tată pe Dumnezeu. Evident, aceste binefaceri dumnezeiești au devenit accesibile omului numai prin Iisus Hristos și numai datorită Lui avem posibilitatea să-L numim Tată pe Dumnezeu. Mântuitorul atrage atenția ascultătorilor Săi asupra a două lucruri: „Vrednicia Celui pe Care-L numesc Tată și măreția bunătăților de care se bucură“.³ Cu alte cuvinte, cel mai îndreptățit pentru a fi numit Tată este Dumnezeu, deoarece El este

1. J. Bareille, *Oeuvres complètes de Saint Jean Chrysostome d'après toutes les éditions faites jusqu'à ce jour. Nouvelle traduction française par l'abbé*, Tom. XI, Paris, 1868, p. 281, în *Introducere la Omilii la Matei*, București, 1994, p. 14.

2. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, în P.S.B., *Scrieri partea a 3-a*, traducere, indici și note de pr. D. Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 250.

3. *Ibidem*, p. 250.

Creatorul lumii văzute și lumii nevăzute, pe care numai din iubire le-a adus din neființă la ființă și le poartă de grijă permanent în vederea desăvârșirii, împărtășindu-le în dar adevăratele și mărețele bunătăți. Mai departe, Sfântul Ioan Gură de Aur, referindu-se la cuvintele: „Care ești în ceruri“, spune că prin acestea nu-I fixează un loc anume în spațiu lui Dumnezeu, „nu-L închide în cer, ci ca să îndepărteze de pământ pe cel ce se roagă și să-l ridice la locurile cele înalte și la locașurile cele de sus“.⁴ Când rostim cuvintele „Tatăl nostru“, ne înfrățim cu toți oamenii, deoarece mărturisim că avem același Tată, ne rugăm pentru toți frații și astfel este exclus, cu totul, egoismul. Prin aceasta, Mântuitorul Hristos „ne învață să facem rugăciune de obște pentru toți frații, că n-a spus: «Tatăl meu Care ești în ceruri», ci «Tatăl nostru»“.⁵ Astfel, observă Sfântul Ioan, „se stârpește dușmănia, se doboară mândria, se alungă invidia, se aduce dragostea, mama tuturor bunătăților, se izgonește inegalitatea dintre oameni, se arată că este de aceeași cinste și împăratul, și săracul, pentru că participăm cu toții, în comun, la cele mai mari și la cele mai necesare bunuri“.⁶ Prin adresarea: „Tatăl nostru“, diferențele dintre oameni, de orice natură, sociale, culturale, de rasă, proprii vieții pământești, dispar, restaurându-se egalitatea în temelul „obârșiei noastre de sus. Tuturor ni s-a dăruit aceeași noblețe, învrednicindu-ne pe toți la fel să-I zicem lui Dumnezeu: „Tată“.⁷

Se constată că numai în viața pământească există diferențe între oameni, și aceasta este o dovadă a nedesăvârșirii create de păcatul originar și de aici necesitatea comunicării și comuniunii omului cu Dumnezeu, iată, prin dialogul propus de Însuși Fiul lui Dumnezeu întrupat. Omului i se dă șansa revenirii „acasă“, la Dumnezeu cel din ceruri, prin Acela Care este „*Calea, Adevărul și Viața*“ (Ioan 14, 6), unde toți oamenii sunt egali în cinste, unde împărățește Iubirea. Apelativul „Tată“ dat lui Dumnezeu obligă pe cel care-l rostește la o viață demnă de „această noblețe și trebuie să se străduiască să fie egal cu darul primit“.⁸ Când omul se îndepărtează de Dumnezeu prin fapte rele și nu renunță la viața păcătoasă, atunci pierde vrednicia și calitatea de fiu duhovnicesc al lui Dumnezeu și-n consecință, nu mai are dreptul de

4. *Ibidem.*

5. *Ibidem.*

6. *Ibidem.*

7. *Ibidem.*

8. *Ibidem*, p. 251.

a-L numi „Tată“ pe Dumnezeu. De aceea și-n Liturghie cerem lui Dumnezeu, prin glasul slujitorului, îngăduința de a rosti rugăciunea „Tatăl nostru“: „Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm să Te chemăm pe Tine, Tată, Dumnezeu cel ceresc...“. Așadar, ni se cere să fim atenți să nu pierdem acest dar, pe care l-am primit prin Iisus Hristos.

Domnul continuă cu cererea: „Sfințească-se numele Tău“. Aici, Sfântul Ioan arată că, înainte de toate, trebuie slăvit Tatăl. „Sfințească-se“ este sinonim cu „Slăvească-se“. Slava lui Dumnezeu este desăvârșită și neschimbată, cu toate acestea, „cel care se roagă trebuie să-L slăvească pe Tatăl, ca Tatăl să fie slăvit prin viața noastră“.⁹ Autorul Omiliilor argumentează interpretarea sa, prezentând îndemnul identic dat de Mântuitorul mai înainte, tot în cadrul Predicii de pe muntele Fericirilor: „*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri*“ (Mt. 5, 16). La acest temei adaugă și textul din Vechiul Testament, în care se spune că, la fel, și Serafimii slăvindu-L pe Dumnezeu cântă: „*Sfânt, Sfânt, Sfânt*“ (Is. 6, 3). „Cu alte cuvinte, Hristos spune așa: Încredințește-ne să ducem o viață așa de curată, încât prin noi să Te slăvească toți oamenii“.¹⁰ Să realizezi aceasta „înseamnă să ai o filozofie desăvârșită“, ceea ce presupune cunoașterea corectă și trăirea întocmai a Cuvântului lui Dumnezeu. Înțelegem de aici că cel vrednic a-L numi Tată pe Dumnezeu duce o astfel de viață curată care-i determină pe oameni să-L laude pe Tatăl ceresc. Următoarea cerere: „*Vie Împărăția Ta*“ (Matei 6, 10) exprimă dorința unui copil recunoscător și cu o conștiință curată, desprins de lucrurile din lumea trecătoare, care este nerăbdător să ajungă la Tatăl pentru a dobândi bunurile veșnice. Este ceea ce dorea zilnic Sfântul Apostol Pavel: „*Și noi, care avem pârga duhului, suspinăm, așteptând înfierea, izbăvirea trupului nostru*“ (Rom. 8, 23). Cine este cuprins de o astfel de dragoste nu se mândrește când e fericit, dar nici nu poate fi doborât de neazuri și supărări, este liber și-ntr-un caz, și-ntr-altul, ca și cum ar trăi chiar în cer.

Mai departe, interpretând versetul: „*Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ*“ (Mt. 6, 10), autorul Omiliilor spune că Mântuitorul „ne poruncește să ne străduim a trăi pe pământ ca îngerii din cer. Hristos n-a spus: «Trebuie să doriți cerurile și cele din ceruri!»; dar a poruncit ca, înainte de a ajunge în cer, să prefacem pământul în cer; să trăim pe pământ, ca și cum

9. *Ibidem.*

10. *Ibidem*, p. 252.

am trăi în cer“.¹¹ Pentru realizarea acestui deziderat cerem ajutorul Tatălui ceresc, iar oamenii, deși trăiesc pe pământ, cu harul lui Dumnezeu, și dacă voiesc, pot învinge orice obstacol, care i-ar împiedica să atingă starea desăvârșită a vieții îngerești. După cum îngerii în cer împlinesc toate poruncile, tot așa și oamenii se roagă să îplinească în întregime voia lui Dumnezeu. La harul lui Dumnezeu, oamenii trebuie să răspundă cu voința fermă, pe care să și-o conformeze cu voia lui Dumnezeu, este necesară conlucrarea în scopul dobândirii vieții desăvârșite. De asemenea, ne învață „să ne rugăm pentru binele întregii lumi“, pentru că n-a spus: „Facă-se voia Ta în mine sau în noi“, ci „Facă-se voia Ta pretutindeni pe pământ“, ca să dispară înșelăciunea, să se sădească adevărul, să se stârpească orice păcat, să se întoarcă din nou virtutea, să nu mai fie nicio deosebire între pământ și cer“.¹² Dacă s-ar împlini astfel voia lui Dumnezeu, n-ar mai fi deosebire între îngeri și oameni, decât prin firea lor, iar „pământul ne-ar arăta alți îngeri“.¹³

În continuare, Dumnezeu se îngrijește și de trebuințele firii omenești, de aceea Mântuitorul adaugă și cererea: „*Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi*“ (Matei 6, 11) „Pâinea noastră cea de toate zilele, „înseamnă: pâinea noastră cea din fiecare zi“¹⁴.

După ce ne-a învățat că trebuie să ne rugăm pentru împlinirea poruncilor, după exemplul îngerilor din cer, ține cont de slăbiciunea firii umane, care nu poate fi nepătimitoare, oamenii având nevoie și de hrana materială. „Vă cer și vouă, oamenilor, spune Domnul, să-Mi îndepliniți poruncile Mele în chip desăvârșit ca și îngerii, dar nu vă cer nepătimirea îngerilor, pentru că nu vă îngăduie tirania firii omenești, pentru că aveți nevoie de hrana cea de toate zilele!“¹⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, remarcând „duhovnicia și în cele trupești“ a acestor cuvinte, spune mai departe, că „nu ne-a poruncit să ne rugăm nici pentru averi, nici pentru desfătări, nici pentru haine luxoase, pentru nimic din unele ca acestea, ci numai pentru pâine, anume pentru pâinea cea de astăzi, ca să nu ne îngrijim de ziua cea de mâine!“¹⁶

Așadar, pentru a accentua că nu trebuie să ne îngrijim de ziua de mâine,

11. *Ibidem*.

12. *Ibidem*.

13. *Ibidem*.

14. *Ibidem*.

15. *Ibidem*, p. 252-253.

16. *Ibidem*, p. 253

Hristos Mântuitorul a spus: „Dă-ne-o nouă astăzi“, adică „să-i dăm atâta firii cât nevoia firii o cere de la noi“.¹⁷ Prin aceste cuvinte, vrea să-i învețe pe oameni să nu exagereze în privința nevoilor materiale, care-i pot arunca în capcanele multor patimi, privându-i astfel de libertatea de fii ai lui Dumnezeu după har și, implicit, de vrednicia de a-L mai numi Tată pe Dumnezeu.

Pentru a le da celor căzuți și după Botez șansa reabilitării, „Domnul Își arată și aici multa Sa iubire de oameni și ne poruncește ca, pentru iertarea păcatelor, să ne apropiem de Iubitorul de oameni Dumnezeu și să spunem așa: *«Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri»* (Matei 6, 12)¹⁸ Sfântul Părinte evidențiază aici nemăsurata iubire de oameni a lui Dumnezeu, Care și după ce ne-a iertat toate păcatele prin Botez „ne învrednicește iarăși de iertare după ce păcătuim! Că rugăciunea aceasta se cuvine să o spună numai cei botezați o arată și legile Bisericii, dar și cuvintele de la începutul rugăciunii că cel nebotezat nu poate să numească pe Dumnezeu-Tată!“¹⁹

Dar iertarea greșelilor noastre se obține în schimbul iertării, din partea noastră, a celor ce ne-au greșit. Rezultatele iertării greșiților noștri sunt, mai întâi, îndepărtarea dușmăniei din sufletul nostru, apoi împăcarea cu Dumnezeu și cu aproapele. Mântuitorul ține în mod cu totul deosebit la această poruncă, deoarece revine asupra ei după încheierea rugăciunii, spunând: *„Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, vă va ierta și Tatăl vostru cel ceresc“* (Matei 6, 16).

„Prin urmare, noi facem începutul iertării noastre, noi suntem stăpânii judecării noastre“.²⁰ Astfel, nimeni nu-l poate învinui pe Dumnezeu, deoarece decizia aparține omului, dacă iartă, i se va ierta, dacă nu va ierta, nu va avea parte de iertare. „Dumnezeu te face pe tine stăpân, răspunzător al sentinței și-ți spune: «După cum ai judecat, așa te judec și Eu! Dacă ierți pe aproapele tău, te voi ierta și Eu!», cu toate că nu se potrivește o iertare cu alta! Tu ierți pentru că ai nevoie de iertare; Dumnezeu, însă, n-are nevoie de nimic; tu ierți pe un om de aceeași fire cu tine; Dumnezeu, însă, iartă un rob; tu ești vinovat de nenumărate păcate; Dumnezeu, însă, este fără de păcat. Și cu toate acestea, și așa Dumnezeu Își arată iubirea Lui de oameni.

17. *Ibidem.*

18. *Ibidem.*

19. *Ibidem.*

20. *Ibidem*, p. 254.

Ar putea, chiar fără asta, să-ți ierte toate păcatele tale, dar vrea, și pe această cale, să-ți facă bine, dându-ți nenumărate prilejuri să fii blând și iubitor de oameni, să scoată din tine fiara, să stingă mânia și prin toate să te înfrățească cu mădularul tău²¹ - spune Sfântul Ioan Gură de Aur. Mai departe arată că, dacă cineva ar spune despre răul pricinuit de aproapele că ar fi pe nedrept, trebuie să înțeleagă că tocmai răul făcut pe nedrept este socotit greșeală și acesta trebuie iertat. Dacă ar fi pe drept, atunci n-ar mai fi socotit greșeală. „Înainte de a ți se fi iertat păcatele, te-ai bucurat de mari daruri din partea lui Dumnezeu: ai fost învățat că ai suflet omenesc și ai fost povățuit să fii blând²². De aceea se cuvine ca omul să arate lucrarea acestor daruri, iertând greșelile aproapelui. Celelalte rugăciuni sunt ascultate în măsura în care omul iartă greșelile aproapelui său. Dacă ai milă de aproapele, ai milă de tine, și stă în puterea omului să facă aceasta.

În continuare, tâlcuind cuvintele: „*Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău, Că a Ta este împărăția și putea și slava în veci. Amin*“ (Matei 6, 13), Sfântul Părinte spune: „Domnul ne arată lămurit nimicnicia noastră și ne potolește trufia, învățându-ne să fugim de lupte și să nu le căutăm. Așa victoria ne va fi mai stălucită, iar înfrângerea diavolului mai rușinoasă“. Se recomandă ca atunci când se ivesc și suntem amenințați de ispite să le înfruntăm cu mult curaj, iar când nu e cazul, să stăm liniștiți așteptând „timpul luptelor“, pentru a nu arăta că alergăm după slavă deșartă și că suntem curajoși.

Prin „cel rău“ înțelegem pe diavolul, cu care avem de dus o luptă aprigă. „Domnul ne poruncește să purtăm cu el război neîmpăcat și arată că diavolul nu-i prin fire așa. Că răutatea nu vine de la fire, ci de la voință. Diavolul este numit prin excelență așa din pricina covârșitoarei lui răutăți și din pricină că duce cu noi război neîmpăcat, fără ca noi să-l fi nedreptățit cu ceva. De aceea Domnul nici n-a spus: «Izbăvește-ne de cei răi», ci «de cel rău», învățându-ne să nu purtăm ură semenilor noștri pentru relele pe care le suferim de la ei, ci să mutăm ura noastră de la ei la diavol, pentru că el este pricina tuturor relelor²³. Reiese din aceste cuvinte, în mod clar, că în spatele greșelilor semenilor noștri se află „cel rău“. În acest caz, semenii noștri care ne fac rău pot fi ajutați, dacă-i iertăm, facem bine nu numai lor

21. *Ibidem*.

22. *Ibidem*.

23. *Ibidem*, p. 255.

, ci și nouă înșine, pentru că și noi primim iertare de la Dumnezeu și putem să ne apropiem de El, să ne rugăm Lui și să-L numim Tată.

„După ce prin amintirea dușmanului nostru ne-a pregătit de luptă și ne-a stârpit toată trândăvia, ne dă iarăși curaj și ne ridică gândurile, amintindu-ne de Împăratul sub Care suntem rânduiți și arătând că El este mai puternic decât toți, spunând: «Că a Ta este împărăția și puterea și slava». Deci, dacă a Lui este împărăția, nu trebuie să ne temem de nimeni, pentru că nu este nimeni care să i se împotrivescă și cu care să împartă stăpânirea²⁴. Aceste cuvinte sunt încurajatoare, alungă orice teamă, ne asigură izbânda în lupta cu „cel rău“, ne face rezistenți în fața ispitelor“.

„Când spune: «A Ta este împărăția», Hristos arată că și diavolul, care se luptă cu noi, este supus lui Dumnezeu, chiar dacă pare că I se împotrivesc, Dumnezeu îngăduindu-i deocamdată aceasta. Că și diavolul face parte din robii Lui, din cei cărora li s-a luat cinstea și au fost izgoniți²⁵. Diavolul nu-l poate ataca pe om fără îngăduința lui Dumnezeu, după cum nu poate ataca nici chiar animalele, dovadă episodul din ținutul Gadarenilor când la cererea adresată Mântuitorului s-a permis să intre în turma de porci (Matei 8, 30-32). Înțelegem că „cel rău“ nu poate nimic împotriva creației, dacă nu i se permite de către Dumnezeu. Cuvintele: „Și puterea“ arată că Dumnezeu este Împărat Atotputernic, Lui Îi aparține puterea adevărată. Creștinul trebuie să fie încredințat că, deși slab, poate învinge cu ajutorul Celui Care are împărăția și puterea. Dumnezeu este Cel Care-l salvează pe om din toate necazurile, la El toate sunt cu putință. „Drept este să ai curaj - spune Sfântul Ioan Gură de Aur - pentru că ai un Împărat ca Acesta Care poate săvârși și prin tine cu ușurință totul“. „Și slava în veci. Amin“ - după cum puterea Lui e multă, tot așa și slava Lui e nespūsă; toate ale Lui sunt fără de hotar și fără de sfârșit.²⁶

În concluzie, Sfântul Ioan Gură de Aur, analizând Rugăciunea Domnească, extrage următoarele învățături:

- 1) numele „Tată“ dat lui Dumnezeu cuprinde toate binefacerile pe care le-a dăruit omului: iertarea păcatelor, răscumpărarea, înfierea, sfințenia etc.;
- 2) oamenii se înfrățesc și se desprind de cele pământești și se ridică la

24. *Ibidem*.

25. *Ibidem*.

26. *Ibidem*, p. 255-256.

cele cerești, unindu-se în rugăciune obștească pentru toți frații;

3) se realizează egalitatea deplină între toți oamenii, desființându-se toate barierele sociale, culturale sau de orice altă natură;

4) cel care rostește „Tatăl nostru“ trebuie să fie demn de acest dar;

5) cel care se roagă să-L slăvească pe Tatăl, să-L slăvească prin viața noastră;

6) dorința arzătoare după Împărăția lui Dumnezeu a celor care se roagă;

7) dorința împlinirii poruncilor lui Dumnezeu pe pământ, după exemplul îngerilor din cer;

8) necesitatea hranei celei de toate zilele din cauza firii omenești;

9) iertarea aproapelui - condiție sine qua non - pentru iertarea noastră din partea lui Dumnezeu;

10) înfruntarea cu bărbăție a ispitelor când suntem atacați de cel rău;

11) creștinii convinși de Împărăția și atotputernicia lui Dumnezeu au curajul reușitei în lupta cu ispitele;

12) puterea lui Dumnezeu lucrează prin cei care se roagă.

Aceste bogate învățături extrase din interpretarea Sf. Ioan Gură de Aur vin să ne lumineze asupra înțelesului profund pe care trebuie să-l avem asupra rugăciunii primite de la Însuși Fiul lui Dumnezeu Întrupat.